

Täysistunto

Tiistai 26.2.2019 klo 14.04—21.21

9. Kumotaan HE 124/2017 vp

Kansalaisaloite KAA 3/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 32/2018 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Eduskunta on ensimmäisessä käsittelyssä yhtynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Keskustelu

17.24 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät aktiiviset kansanedustajat! Käsittelyssä on siis kansalaisaloite liittyen aktiivimalliin. Mikä se aktiivimalli itse asiassa olikaan?

Työttömyysturvalakia muutettiin 1.1.2018 alkaen siten, että työttömyysetuutta alennetaan 4,65 prosenttia 65 päivän ajaksi, jos työtön ei ole osoittanut riittävää aktiivisuutta edeltävien 65 maksupäivän eli noin kolmen kuukauden tarkastelujakson ajalta. Aktiivisuusehto katsotaan täyttyneeksi, jos henkilö on tarkastelujaksolla työskennellyt vähintään yhden kalenteriviikon verran työssäoloa kartuttavassa työssä tai ansainnut yritystoiminnasta vastaavaa tuloa taikka osallistunut vähintään viisi päivää työllistymistä edistäviin palveluihin. Aktiivimallin tavoitteena on lisätä työllisyyttä kannustamalla työttömiä työnhakijoita aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työhaussa koko työttömyyden keston ajan.

Itse asiassa tämä aktiivimallihan on nöyryyttävä ja se kiusaa ja se on työttömälle usein myös erittäin ikävä ja inhottava. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa perussuomalaisten valiokuntaryhmä, jota tässä edustan valiokuntaryhmän vastaavana, kannatti sitä, että aktiivimalli kumotaan, eli me kannatimme tätä kansalaisaloitetta. Tästähen äänestettiin viime viikolla. Valitettavasti äänestystulos ei kuitenkaan johtanut siihen, mitä me esitimme.

Eduskunta edellytti aktiivimallia koskevaa muutosta hyväksyessään, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata tarkasti. Saamiemme tietojen mukaan asiantuntijat katsoivat, että aktiivimalli on aiheuttanut monia ongelmia sen piirissä oleville ja myös asettanut ihmiset eriarvoiseen asemaan ympäri Suomen. Alennettua työttömyysetuutta saaneita oli maantieteellisesti eniten Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa. Työttömien työnhakijoiden alueellinen jakautuminen ja vaikeasti työllistyvien työttömien määrä on jätetty kokonaan huomioimatta, ja siitä johtuen ihmisten eriarvoisuus on lisääntynyt.

Erityisesti kärsijöinä tässä hallituksen aktiivimallissa ovat olleet vaikeasti työllistyvät, pitkäaikaistyöttömät ja ikääntyvät työnhakijat. Elokuuhun 2018 mennessä alennetun an-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

siopäivärahan saajista joka kolmas oli täyttänyt 60 vuotta. THL:n asiantuntijalausannon mukaan perustoimeentulotuen määrä on kasvanut aktiivimallin käyttöönoton jälkeen. Me perussuomalaiset katsomme, että aktiivimallissa on vakavia puutteita.

Asiantuntijalausuntojen mukaan työttömissä työnhakijoissa on myös niitä henkilöitä, joilla on työ- tai toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Nämä henkilöt eivät sovellu aktiivimallin kohteeksi, vaan he tarvitsisivat työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvityksen sekä ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun.

Itse valiokunta tässä mietinnössään totesi, että aktiivimalliin kohdistettu voimakas kritiikki ja tämä kansalaisaloite kertovat ja osoittavat sen, että aktiivimallissa on epäkohtia ja tämä malli ei ole kaikissa tilanteissa tarjonnut työllistymään pyrkineelle ja palveluun pääsyyn yrittäneelle työnhakijalle riittävästi keinoja osoittaa aktiivisuutta estääkseen joutumista vähennetylle etuudelle.

Eli viime viikolla me äänestimme tämän kansalaisaloitteen hyväksymistä, mutta nyt tänään esitän tähän esitykseen liittyen lausumaehdotuksia perussuomalaisten eduskuntaryhmästä. Näitä lausumia on kaiken kaikkiaan kahdeksan kappaletta, ja esittelen ne tässä teille.

Ensimmäinen lausuma kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy aktiivimallia koskeviin tarkistamistoimiin sen osalta, että jatkossa aktiivimallissa huomioidaan 60 vuotta täyttäneet ja selvitetään heidän mahdollinen pääsynsä eläkkeelle.” Eli tämä siitä syystä, koska kaikki eivät ole työkykyisiä.

Lausuma 2: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta aktiivimallin toimeenpanossa huomioidaan terveydellisistä ongelmista kärsivät henkilöt ja henkilöt, joilla on toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite, ja heidän tilanteensa huomioidaan siten, että nämä henkilöt eivät jatkossa kuulu aktiivimallin kohteeksi, vaan heistä tehdään työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvitys ja heidät ohjataan asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun.”

Lausuma 3: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin aktiivimallin alueellisen epätasa-arvoisuuden korjaamiseksi.” Ja tässä muistamme tosiaan, että Uusimaa, Käsivarren Lappi ja Itä-Suomi olivat niitä alueita, missä leikattiin eniten.

Lausuma 4: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin sen seuraamiseksi, miten aktiivimalli vaikuttaa toimeentulotuen saajien määrään.” THL kertoi meille, että vuosittain toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy. Se on noin 4 000—5 000 kappaletta, eli siellä on valtavaa kasvua.

Lausuma 5: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta työllistymistä edistävät palvelut ovat työllistymisen kannalta tehokkaita ja samalla karsitaan minimiin sellaiset palvelut, jotka ovat työllistymisen kannalta tehottomia.” Eli täsmäkoulutusta, täsmätoimia.

Lausuma 6: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin selvityksen tekemiseksi siitä, miten yrittäjät ja työnantajat ovat kokeneet aktiivimallin toimivuuden ja sen toimeenpanon.” Olemme saaneet viestejä, että moni yrittäjä haluaisi kyllä aktivoida, mutta ei ole mahdollista. Se tarvitsee ohjaajaa, se tarvitsee kouluttajaa ja perehdyttäjää hyvin usein siellä työpaikoilla, elikkä yhden ihmisen tehtävä on siinä, kun aktiivimallin henkilöä perehdytetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

Ja sitten lausuma 7: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin selvityksen tekemiseksi siitä, millaisia kokemuksia TE-toimistoilta on kertynyt aktiivimallin toimeenpanosta.” Tästäkin me kansanedustajat olemme saaneet viestejä.

Ja sitten vielä lausuma 8, jos vielä jaksatte kuunnella: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään laaja-alaisesti erilaisia vaihtoehtoisia ohjauskeinoja ja toimintavälineitä, joilla parannetaan työttömän työnhakijan mahdollisuuksia hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille tehokkaammin, joustavammin ja alhaisemmin kustannuksin kuin aktiivimallissa ja että hallitus ottaa käyttöön nämä keinot aktiivimallin lisäksi.” — Kiitos.

17.31 Mikaela Nylander r: Arvoisa puhemies! Periaatteessa meidän ryhmällämme ei ole mitään aktivoivia toimenpiteitä vastaan, päinvastoin. Me todellakin kannatamme niitä, jotta aktivoidaan työttömiä pääsemään takaisin työelämään. Mutta valitettavasti tämä malli ei ole sellainen malli, minkä me haluaisimme. Jos ajatellaan esimerkiksi Tanskan mallia, missä on sekä paljon porkkanoita että piiskaa, niin se on sellainen malli, joka varmasti toimisi paremmin myös Suomessa. Meidän mielestämme tänne on tuotu nyt pelkästään sitä piiskaa, mutta porkkanat puuttuvat. Ja suurin puute meidän mielestämme on ehkä se, että tähän ei kuulu mitään ohjausta, ei kuntouttavia toimenpiteitä, ei minkäänlaisia väyliä, että sinä pääsisit ehkä täsmäkoulutukseen, että tehdään osaamiskartoitus, että mistä on puute, jotta sinä voisit työllistyä. Tämä on meidän mielestämme se suurin puute. Tulevaisuudessa pitäisi varmasti Suomessakin pohtia, pitäisikö meillä olla joku oma malli tästä Tanskan mallista.

Värderade talman! Vi har ingenting emot aktiverande åtgärder, men de ska vara vettiga, de ska vara rätt riktade och de ska faktiskt leda till resultat oberoende av om det är fråga om handledning, om det är fråga om rehabilitering, om det är fråga om tillgång till också skräddarsydd utbildning för att ta sig tillbaka till arbetslivet och så vidare. Enligt vår åsikt saknas de här åtgärderna i den här modellen, och det gör att vi inte kan stöda den, trots att vi inte har någonting emot aktiverande åtgärder.

Arvoisa puhemies! Tästä johtuen esitän seuraavaa lausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee työn vastaanottamiseen kannustavan uudistuksen. Työmarkkinoilla tehtävien aktivoivien toimenpiteiden osalta on erityisen tärkeää, että palveluja tarjotaan yhdenvertaisesti koko maassa ja että tiedotukseen ja ohjaukseen panostetaan riittävästi. Samalla hallituksen tulee valmistella työllisyysohjelma, jolla edistetään yrittäjyyttä ja panostetaan työntekijöihin.”

Värderade talman! Förslag till uttalande från vår sida i och med att vi inte är helt nöjda med regeringens modell: ”Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en reform som sporrar den arbetssökande att alltid ta emot arbete. När det gäller aktiveringsåtgärderna på arbetsmarknaden är det av särskild vikt att tjänsterna erbjuds jämlikt i alla delar av landet och att det satsas tillräckligt på information och vägledning. Dessutom ska regeringen bereda ett sysselsättningsprogram där man främjar företagande och satsar på arbetstagaren.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

17.34 **Veronica Rehn-Kivi r:** Värderade fru talman, arvoisa puhemies! Työttömien aktiivointia tulee tehdä kannustavin toimenpitein ja yhdenvertaisesti, ja tämä ei toteudu hallituksen mallissa. Siksi kannatan edustaja Nylanderin tekemää lausumaehdotusta.

Jag understöder ledamot Nylanders förslag.

17.35 **Silvia Modig vas:** Arvoisa rouva puhemies! Edelliset puheenvuorot ovat olleet hyviä, ja nyt täytyy sanoa, että perussuomalaisten lausumat ovat mielestäni erittäin hyviä ja tunnistavat todella hyvin sen, missä ovat aktiivimallin ongelmat.

Också SFP:s förslag var bra, och kände igen precis det som är problemet med regeringens förslag för aktiveringsmodellen. Den är inte på riktigt, den aktiverar inte på riktigt. Och det är de åtgärderna vi behöver.

Mutta, arvoisa puhemies, teen itse oman lausumaesitykseni. Me vasemmistoliitossa katsoimme, että aktiivimalli on epäreilu, kohtuuton ja toimimaton, ja sen takia esitän seuraavaa lausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen, jolla niin sanottu aktiivimalli työttömyysturvalaista ja eräistä muista laeista kumotaan, viitaten hallituksen esitykseen 124/2017.”

Jälleen kerran aktiivimallista ovat puhumassa ainoastaan opposition jäsenet. Se on surullista, mutta se kertoo siitä, miten vaikea tätä mallia on puolustaa, koska kaikki ne puheet ja pelot, mistä puhuttiin, kun aktiivimallia käsiteltiin täysistunnossa, ovat käyneet toteen. Tämä on massaleikkuri.

Ennen kaikkea epäreilun siitä tekee se, että vaikka ihminen tekisi kaikkensa — lähettäisi satoja työhakemuksia, tarjoaisi työpanostansa yrittäjänä, yrittäisi hakeutua jokaiseen TE-toimiston työvoimapolitiittiseen koulutukseen — voi silti olla, että häneltä leikataan työttömyysturvaa, ja se on täysin kohtuutonta, se on täysin epäreilua, ja sillä ei ole mitään tekemistä aktivoinnin kanssa. Malli ei myöskään millään tavalla tunnista alueellisia eroja, ja siksi se on alueellisesti epätasa-arvoinen. Auki olevat työpaikat ovat erilaisia eri puolilla Suomea, eri TE-keskuksissa on eri resurssit tarjota näitä työvoimapolitiittisia koulutuksia, ja niihin pääseminen vaihtelee alueittain Suomessa.

Sen lisäksi, että se on alueellisesti epätasa-arvoinen, se kohtelee työttömiä keskenään epätasa-arvoisesti. Me näemme nytten tilastoista, että kaikkein pahiten tämä leikkuri osuu heihin, joilla on jo kaikkein vaikeinta työllistyä, eli pitkäaikaistyöttömiin ja heihin, joiden todellisuudessa kuuluisi olla sairaseläkkeellä ja jotka ovat käytännössä työkyvyttömiä. Heihin, joiden on kaikkein vaikeinta työllistyä, tämä leikkuri kaikkein voimakkaimmin osuu. Eräs työtön lähettikin minulle viestin, jossa sanoi, että olisi tuntunut reilummalta, että hallitus olisi vain suoraan leikannut 5 prosenttia eikä tehnyt sitä tämmöisen kyykyttämisen ja nöyryyttämisen kautta.

Kun me katsomme nyt näitä kahta vertailujaksoa, jotka meillä on nähtävillä aktiivimallin ajalta, niin ensimmäisellä vertailujaksolla verrattuna toiseen vain 10 prosenttia ensimmäisen vertailujakson kohdalla leikkuriin joutuneista pystyi toiseen vertailujaksoon tultaessa täyttämään aktiivisuusvaatimuksen. Se kertoo siitä, että se on hyvin hyvin vaikeata eikä se ole jokaiselle mahdollista.

Tämä pitää sisällään myös monia ehkä hyvin pieniä mutta heille, joita se koskee, hyvin merkittäviä epäkohtia. Otan esimerkkinä matalan kynnyksen työtoiminnan: Matalan kyn-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

nyksen työtoiminta on työtoimintaa, jossa on mahdollisimman matala kynnyks. Se on tar-
koitettu heille, jotka ovat olleet kaikkien palveluiden ulkopuolella, ehkä jopa yhteiskunnan
ulkopuolella. Heillä on voinut olla päihdeongelmia, mielenterveysongelmia; syystä tai toi-
sesta he eivät ole pystyneet olemaan mukana työelämässä. Näille ihmisille matalan kyn-
nyksen työtoiminta on se ensimmäinen askel takaisin yhteiskuntaan, ensimmäinen askel
takaisin ottamaan haltuun oma elämä, ensimmäinen pieni askel takaisin tasavertaiseksi yh-
teiskunnan jäseneksi. Matalan kynnyksen työtoimintaa ei hyväksytä aktiivimallin mukai-
seksi vaatimukseksi aktiivisuudesta. Mikä voi olla suurempi osoitus aktiivisuudesta kuin
se, että ihminen, joka on ollut kaikkien palveluiden, kaiken työelämän, jopa yhteiskunnan
ulkopuolella, haluaa osallistua matalan kynnyksen työtoimintaan? Se jos mikä on osoitus
aktiivisuudesta. Tämä vain yhtenä esimerkkinä siitä, miten epäreilu ja kohtuuton tämä ak-
tiivimalli on, ja sen takia, arvoisa puhemies, esittämäni lausuman mukaisesti esitän, että
aktiivimalli kumotaan.

17.39 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin ihmettelen, että täällä ei ole ke-
tään hallituspuolueiden jäseniä, jotka tämän keppilain ovat voimaan saattaneet.

Ihan alkuun pitää sanoa, että edustaja Juvonen toi hyvin esille perussuomalaisten lausu-
maehdotukset ja kannatan kaikkia edustaja Juvosen tekemiä lausumia. Todettakoon se heti
alkuun.

Muutama sana sitten näistä meidän lausumistamme. Kun katsotaan, että kolmasosa on
näitä yli 60-vuotiaita, ja me tiedämme, kuinka vaikea on ikääntyneen työväestön työllis-
tyä, niin heillehän jää enää sitten mahdollisuus mennä joillekin kursseille. Kun olen jutel-
lut näitten vanhempien ihmisten kanssa, niin he sanovat, että ne kurssit ovat aivan höpö hö-
pö. Nämä henkilöt odottavat eläkettä, he eivät pääse oikein mihinkään töihin, ja sitten hei-
dät laitetaan nuorten kanssa sinne istumaan. He vain menevät sinne, ja se kurssin pitäjä sit-
ten tienaa siitä, että he siellä käyvät maleksimassa, kun he voisivat tehdä jotain hyödylli-
sempääkin.

No, sitten täällä ovat nämä terveydellisistä ongelmista kärsivät henkilöt, joilla on työky-
kyä alentavia rajoitteita. Tässähän on se, että jos työtön työnhakija sairastuu vähän pahem-
min, hän joutuu Kelan sairaspäivärahalle. Ja kun olet vuoden ollut siellä, jos et pääse työ-
kyvyttömyyseläkkeelle, niin palaat takaisin sen vuoden jälkeen sitten työttömäksi työnhä-
kijaksi ja aktiivimalli leikkaa sinulta taas sen 5 prosenttia pois, vaikka et ole edes työky-
kyinen, mutta kun et ole päässyt eläkkeelle. Todella moni on tullut sanomaan, että mitä täl-
le voisi tehdä. He ovat puhuneet ministerille, ovat puhuneet ministeriön henkilöillekin täs-
tä, ja toivottavasti edes tämä jossain vaiheessa jotenkin muuttuisi tästä.

Sitten kun ajatellaan, että moni on sitten mennyt sinne hakemaan toimeentulotukea, kun
tämä on taas leikannut sitä, niin kyllähän tämä nyt työllistää niitä Kelan virkailijoita, kun
käydään luukulta toiselle, että saadaan se sama vanha tulotaso.

Sitten tämä on kanssa kyllä hyvä lausuma, että selvitetään sitä, miten yrittäjät ja työnan-
tajat ovat kokeneet tämän aktiivimallin toimivuuden. Kyllähän jos ajatellaan jotakin pien-
tä paikkakuntaakin, niin ei siellä ole montaa yrittäjää. Sitten ne kaikki työttömät pommit-
tavat siellä, joka kuukausi tekevät niitä työhakemuksia, vaikka tietävät, etteivät pääsisi.
Kyllä tämä on iso taakka sille työnantajallekin, kun hän tietää, että hänellä ei ole antaa töi-
tä, mutta koko ajan pommitetaan ja vastausta pitäisi antaa.

Todella hyvät kahdeksan lausumaa, ja näitä kannatan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

17.42 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Kun tätä aktiivimallia alun perin käsiteltiin 28.11. viime vuonna, niin sanoin siitä kuultuani, että 54 prosenttia työttömistä todennäköisesti ei näitä ehtoja tule täyttämään, että aktiivimalli on häpeällistä ihmisten kyykyttämistä ja kyyninen leikkaus perusturvaan ja että ei ole mitään kohtuullisuutta mallissa, jonka ehtoja yli puolet työttömistä ei pysty täyttämään.

Näin näyttää käyneen. Tätä näkemystä ei ole tarvinnut myöhemmin peruutella. Kuka tätä uudistusta kiittää? Kuka sanoo, että tämä toimii? Nyt kuitenkin eduskunnan enemmistö ei halua sitä muuttaa eikä kumota.

Mutta nyt kun ollaan tässä tilanteessa, että näin on, niin nämä edustaja Juvosen esittämät, kannatettavat esitykset lausumiksi saavat minunkin kannatukseni. Tässä on tuotu esille monta oleellista epäkohtaa, mitä tähän aktiivimalliin liittyy, mistä alun perinkin puhuttiin ja mitkä ovat toteutuneet.

Itse nostan esille kaksi epäkohtaa, joihin näitä lausumia ehdotetaan:

Elikkä lausuma numero 3, jossa puhutaan alueellisista epätasa-arvoisuuksista. Itse tulen sellaiselta seudulta, jossa niitä töitä ei ole liiaksi tarjolla. Voi olla yksinkertaisesti tilanne, että työpaikkoja vain ei ole siellä, vaikka niitä kuinka hakisi. Tämä täytyy selvittää, onko tässä tällaista alueellista epätasa-arvoistamista, koska ihmisiähän pitää perustuslain mukaan kohdella tasa-arvoisesti Suomessa. Eli velvoitetaanko ihmisiä tekemään asioita, joissa he eivät voi tosiasiallisesti onnistua?

Ja kohta 6, että selvitetään, miten työnantajat ja yrittäjät tämän asian ovat kokeneet. Itse ainakin heti alusta lähtien ajattelin niin, että noinkohan tuossa mahtaa tulla sinne töihin motivoituneita työntekijöitä. Jos olisin itse yrittäjä, haluaisinko, että minulle tulee pöydälle pino työhakemuksia, jotka on lähetetty sen takia, että ne on ollut pakko lähettää? Tuleeko sillä tavalla motivoituneita työntekijöitä yritykseeni tekemään niitä töitä osaamisella ja ammattitaidolla?

17.44 **Matti Semi vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän tämä aktiivimallin toteutuminen näyttää sen tosiasian, että tämä on täysin mahdoton pitkäaikaistyöttömille ja yleensä työttömille silloin, kun työpaikkojen riittävyydestä on pula tai työpaikat eivät kohtaa koulutusta ja nämä vaikeudet tulevat eteen.

Näitä alueellisia eroja kun verrataan, niin ne ovat valtavia, ja työpaikkoja ei löydy joka puolelta. Tämä on semmoinen laki, mikä on selkeästi eriarvoistanut meidän työttömät työnhakijat, ja heidän mahdollisuutensa saada edes tilapäistä työtä ovat todella heikot. Se näkyy niistä tuloksista, kuinka monelta on 5 prosenttia leikattu näitä päivärahoja ja kuinka moni on menettänyt ansioitaan.

Hallitus on kehunut näillä, että tämä aktiivimalli on osa sitä, kuinka saadaan työllisyysastetta nostettua. Kun katsoo noita tilastoja ja tutkii tarkemmin, mitä täällä on tapahtunut, niin huomaa sen tosiasian, että näyttää esimerkiksi siltä, että palkattoman työvoiman käyttöä on lisätty huomattavasti, jos miettii työkokeilujen tai kuntouttavan työtoiminnan määrää, mikä on lisääntynyt tuommoisessa kahdeksassa vuodessa. Vuonna 2010 oli 5 000 työkokeilua kuukaudessa, ja vuonna 2018 yli 26 000 tämmöistä palkatonta työhommaa oli järjestetty kuukaudessa. Tämä osoittaa sen, että hallitus kaikilla tavoilla pyrkii eriarvoistamaan palkansaaajia viemällä mahdollisuuden tehdä palkansaaajana töitä tai heikompiosaisen työttömän työttömyysturvaa leikkaamalla.

Tähän lopuksi ilmoitan, että kannatan edustaja Modigin tekemää esitystä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

17.46 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla, kun me keskustelimme tästä aktiivimallista, täällä salissa oli muutama hallituspuolueen edustaja, mutta nyt heitä ei näytä olevan yhtään ketään paikalla, [Pia Viitanen: Todellakin!] ja sen kyllä ymmärtää, koska tämä malli on osoittautunut niin heikoksi ja epäoikeudenmukaiseksi, että ei täällä varmaan kukaan hallituksesta halua olla sitä puolustamassa, koska siinä ei ole mitään puolustettavaa.

Niin kuin tässä jo edellä on tullut esille, tämä ydinongelma on siinä, että sen aktiivisyyden täyttäminen ei riipu pelkästään kansalaisesta itsestään. Vaikka olisi kuinka aktiivinen, tekisi hakemuksia, yrittäisi saada työpaikkaa, vaikka pientäkin pätkeä, niin jos ei työpaikkaa ole tarjolla omalla alueella tai omalla alalla, niin on mahdoton täyttää näitä ehtoja. Myöskään näitä TE-toimiston palveluja, joissa käyminen myös täyttäisi ehdon, ei ole saatavissa joka puolella Suomea. Ja niinpä riippumatta siitä, kuinka aktiivinen itse on, voi joutua tämän leikkurin kohteeksi.

Ja nyt kun tästä aktiivimallista on kokemuksia, niin me tiedämme, että tämä on myös alueellisesti hyvin epätasa-arvoinen. Erityisesti Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa on aktiivimalli leikannut työttömyysturvaa, ja se on kohdistunut ennen kaikkea kaikkein iäkkäimpiin työttömiin.

Ongelma tässä on myös se, että tämä malli ei ota riittävästi huomioon työkyvyttömyyttä ja osatyökyvyttömyyttä. Me tiedämme, että osalla pitkäaikaistyöttömistä on tarve nimenomaan työkykyä kohentavan hoidon ja kuntoutuksen saamiseen eivätkä nämä henkilöt sovellu nykymuotoisen aktiivimallin kohteiksi. Sanktion sijaan he tarvitsisivatkin ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen tai muuhun palveluun, mutta tätä ei ole mitenkään huomioitu tässä hallituksen mallissa, vaan näiltäkin ihmisiltä leikataan perusturvaa, jos he eivät kykene näitä aktiivimallin ehtoja toteuttamaan. Ja samanaikaisesti Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on useaan otteeseen antanut Suomelle moitteita sosiaaliturvan vähimmäisetuuksien liian pienestä tasosta, ja tällä mallilla niiltä kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta leikataan vielä lisää.

Kun ottaa huomioon tämän aktiivimallin ja siihen liittyvän leikkurin ja ne kaikki muut sosiaaliturvan leikkaukset, joita Sipilän hallitus on tehnyt — niin perusturva- kuin indeksijäädytykset, opintorahan sekä asumistuen leikkaukset sekä lääke- ja matkakorvausten leikkaukset — niin lopputulos on ollut se, että toimeentulotuen tarve on lisääntynyt. Se on lisännyt kustannuksia, mutta se on myös köyhyyspoliittisesti se kaikkein epätoivottavin suunta, sillä me tiedämme, että toimeentulotuki jos mikä aiheuttaa vakavia ja tarpeettomia kannustinloukkuja ja sieltä on vaikea nousta ylös.

Siksi työllisyyspolitiikan suhteen tulisikin ottaa aivan toisenlainen suunta. Tulisi rangaistuksen sijaan nostaa ihmisiä lisäämällä tukea ja henkilökohtaista palvelua ja esimerkiksi helpottamalla työttömyysturvalla opiskelua. Me vihreät haluamme sosiaaliturvan pohjaksi ottaa perustulon, joka poistaa toimeentulon byrokratian loukut ja soveltuu kaikenlaisiin elämäntilanteisiin, ei vain yhdenlaiseen malliin, ja siirtymät eri elämäntilanteesta toiseen on helppo toteuttaa yhdenmukaisen perustulon kanssa. Perustulo ansaitseekin laajemman kokeilun kuin tällä hallituksella on tehty. Tämä hallitus teki tynkäkokeilun, joka ei noudattanut tieteellisesti päteviä kriteerejä eikä myöskään hyvän tiedontuotannon periaatteita. Se kohdistui aivan liian pieneen ja rajoitettuun ryhmään, jotta me olisimme saaneet siitä aitoja tuloksia. Siksi perustulokokeilua olisikin laajennettava niin, että siihen otettaisiin määrällisesti laajempi joukko ja se myös laadullisesti kattaisi useampia ihmisryhmiä eikä vain pitkäaikaistyöttömiä, joihin se nyt kohdistui.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

Kaiken kaikkiaan aktiivimalli on kansalaisia eriarvoistava ja siihen liittyy lisäksi monia alueellisia ja alakohtaisia epäkohtia, ja vihreiden mielestä rangaistuksenomaiset leikkurit tulee poistaa sosiaaliturvasta. Sen sijaan sosiaaliturvaa tulisi selkeyttää ja kehittää perustulon suuntaan.

Edellä mainitun perusteella ehdotammekin, että kansalaisaloite hyväksytään ja aktiivimalli kumotaan vastalauseen 3 mukaisesti.

17.51 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edelleen hallitusryhmistä on paikalla nolla henkilöä käsittelemässä aktiivimallia, jonka he ovat itse luoneet ja joka nyt täällä saa ansaitusti kritiikkiä. Oppositiosta paikalla on toistakymmentä edustajaa. Tämä kuvastaa mielestäni hyvin tilannetta tämän asian suhteen.

Aktiivimalli perustuu sellaiseen ihmiskuvaan, jota en voi allekirjoittaa. Se perustuu siihen, että ihminen on lähtökohtaisesti syyllinen johonkin ja hänen pitää osoittaa syyttömytensä toimimalla kuten järjestelmä haluaa, tässä tapauksessa aktiivitoimenpiteisiin osallistumalla. Me kaikki tiedämme, mikä on arki TE-palveluissa ympäri maata. Me kaikki tiedämme, että kaikki ne palvelut, joilla niin sanotusti aktivoidaan ihmisiä, eivät tosiasiallisesti lisää mitään muuta aktiivisuutta kuin byrokratiaa ja pakollista kursseilla pyörimistä. Tästä hyötyvät korkeintaan konsultit. Siinä ei ole yksinkertaisesti mitään järkeä.

Tällaisen vääränlaisen, minun mielestäni rumaan ihmiskuvaan perustuvan ajattelun sijaan meidän kannattaisi lähteä siitä, että me kannustamme ihmisiä ja luomme mahdollisuuksia, toimimme mahdollistajana sen sijaan, että teemme leikkureita sosiaaliturvajärjestelmään, jota jo valmiiksi on leikattu. Sen sijaan, että luomme tällaisia malleja, joissa ihminen joutuu epäröimään ja navigoimaan tukiviidakossa aivan turhaan, meidän pitäisi tehdä malli, joka perustuu ihmisten omaan aktiivisuuteen ja sen voimauttamiseen. Paras keino tähän on laajentaa perustulokokeilua esimerkiksi itsensä työllistäjiin ja yrittäjiin ja ylipäätään ottaa enemmän askelia vastikkeettoman perusturvan suuntaan.

Lisäksi tämä aktiivimalli on todistetusti alueellisesti täysin epätasa-arvoinen. Se kohtelee eri-ikäisiä ihmisiä epätasa-arvoisesti. Se on epätasa-arvoinen monella tavalla.

On syytä myös huomata, että Euroopan neuvosto on jo useaan otteeseen moittinut Suomen matalaa perusturvaa, ja nyt kuitenkin yhdistettynä muihin perusturvaleikkauksiin hallitus on keksinyt tällaisen uuden leikkurin, jota markkinoidaan aivan toisella tavalla, siten että se ikään kuin lisäisi ihmisten jotakin oma-aloitteisuutta, mitä se ei tee.

Eli kansalaisaloite on tarpeellinen. Sitä kuvastaa se, kuinka nopeasti kansalaisaloite meni läpi. Se kertoo siitä, että tämä asia oikeasti huolestuttaa ihmisiä ja meidän pitäisi täällä eduskunnassa tähän asiaan vakavissamme vastata. Siksi pidän närkästyttävänä sitä, että hallituksesta kukaan ei ole vaivautunut paikalle asiasta keskustelemaan.

Kannatan, että kansalaisaloite hyväksytään ja tarpeeton aktiivimalli poistetaan ja se korvataan perusturvaa, perustuloa kohti vievällä järjestelmällä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän väliin pitää nyt tarkentaa, että tästä pohjasta äänestettiin jo ensimmäisessä käsittelyssä ja nyt ei voida enää ottaa käsittelyyn hylkäystä. — Sitten mennään puhujalistaa eteenpäin.

17.54 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Myös minulle on pettymys se, että viime kerralla tänne sentään ennen pitkää ilmestyi yksi tai kaksi hallituspuolueen edustajaa mutta nyt täällä ei heitä juurikaan näy. Siinä mielessä toivoisin, että kun näitä käsitellään — nämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

kiinnostavat valtavasti kansalaista, koskettavat monen ihmisen arkea — niin täällä syntyi si todellista keskustelua ja debattia ja saisisimme myös eduskunnan pöytäkirjoihin selkeät perustelut hallituspuolueiden edustajilta siitä, miksi tällaista mallia, jota kukaan ei tunnu haluavan, väen vängällä kuitenkin viedään eteenpäin.

Viimeksi kuitenkin, puhemies, täällä oli paikalla ministeri Lindström, ja hänelle muistelin sitä, miten joskus aikanaan kysyin, että miksi ihmeessä täytyy tuoda tällainen kansalaisten oikeustajua loukkaava malli, jossa ihmisiä rangaistaan työttömyysturvan leikkauksella siitä, että he aktiivisesti etsivät töitä eivätkä työllisty. Miksi se täytyy väen vängällä tehdä? Tuolloinhan ministeri vastasi minulle, että no, tämä nyt vain on se kivi pullassa, mikä pitää niellä, [Silvia Modig: Kivi pullassa!] tämä nyt on vain se kivi pullassa, mikä pitää niellä. Tämä vastaus herättää ihan normaalistikin maalaisjärjellä ajatellen sen kysymyksen, että miksi ihmeessä pitää leipoa pullaan kivi. Se varmasti olisi paljon maukkaampaa, jos siinä kiveä ei olisi. Miksi se kivi pitää sinne leipoa, miksi se pitää väen vängällä niellä? Eikö olisi yksinkertaisempaa, että otetaan kivi pois ja kaikki on paljon paremmin? Ja tällelän on ollut tyypillistä juuri se, että kukaan ei ole tunnustanut, että minä nyt kauheasti haluan tämän mallin, mutta silti se täytyy tuoda. Ehkä tämä kuvastaa hallituksen kummallista arvopohjaa, kun ajatellaan, että työttömiä täytyy näinkin rangaista. Tässälän on taustalla se, että ajatellaan, että ellei tule tällaista keppipuolta, niin sitten mitään ei tapahtuisi. Mutta minä sanon kyllä tässä, puhemies — ja me voimme täällä ainakin sitten opposition voimin todeta, kun täällä ei hallitusta kovasti näy — että okei, otetaan sitten se kivi pois pullasta. Otetaan se pois pullasta 14.4. Kivi pois pullasta 14.4., sanon minä. Minusta se on ihan oikein tässä.

Loppuun vielä sanon tämän: Aivan hullua, että hallitus väen vängällä tuo tänne malleja, jotka eivät toimi. Täällä keskusteltiin ykköskäsittelyssä siitä, että tämä ei tuo yhtäkään työpaikkaa lisää, tämä on puhdas leikkauslaki. Sitten toisaalta lakkautetaan niitä malleja, jotka toimivat — esimerkiksi se Tampereen seudun työllistämiskokeilu, missä on tullut hyviä tuloksia. Eihän tästäkään nyt oikein kukaan ymmärrä, miksi juuri näin. Eli, puhemies, kivi pois pullasta 14.4.

17.57 Touko Aalto vihr: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on käyty useita kertoja hyvää keskustelua. Yhteiskunnassa ylipäättään laajasti on käyty paljon hyvää keskustelua. Jos tämän kaiken tahtoo jotenkin kiteyttää, minä kiteyttäisin sen niin, ettei ole yksinkertaisesti oikein, että ihmisten työttömyysturvaa voidaan leikata tilanteessa, johon ihminen ei välttämättä itse voi edes vaikuttaa. Tämä on ehkä se koko ydin, mistä keskustellaan, ja kaikki argumentit oikeastaan puhuvat sen puolesta, että tämä niin sanotusti työn tarjontaa lisäävä uudistus ei toimi. Tarkoituksena tässä aktiivimallissa, joka tulee hylätä, on nimenomaan lisätä työn tarjontaa, mutta voidaan miettiä, mikä on paras keino toteuttaa tuota tavoitetta: onko se tällainen vastikkeellisuuteen, rangaistukseen ja rangaistuksen uhkaan perustuva aktiivimalli vai jokin muu?

Edustaja Parviainen, Olli-Poika nosti hyvin esiin kysymyksen ihmiskuvasta. Mikä on meidän ihmiskuvamme, kun puhumme sosiaaliturvan uudistamisesta, ihmisten perusturvasta? Kytkeytykö se ihmiskuva siihen, että me luotamme ihmisiin ja pyrimme mahdollistamaan ihmisille sen, että ihmiset voivat tehdä järkeviä valintoja omassa arjessaan, vai perustuuko se siihen, että ylhäältä alaspäin ohjataan pakon, kepin tai kepin uhan kautta ihmisiä?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

Tämä keskustelu kytkeytyy vahvasti myös perusturvaan. En sitä rupea nyt syvemmin käsittelemään, mutta tahdon sanoa sen, että vastikkeettoman perustulon ajatus on nimenomaan se, että vapautetaan ihmisiä tekemään järkeviä valintoja omassa arjessaan eikä käytetä tämmöistä aktiivimallin kaltaista pakotetta, uhkaa, ylhäältä alaspäin tehtävää ohjausta. Ihmiset tarvitsevat paljon tuki-, ohjauspalveluita, se on selvä asia. Mutta olisi vain kaikkien kannalta huomattavasti järkevämpää, että se sama rahasumma, mikä menee tällä hetkellä sosiaaliturvan vähimmäistasoon, käytettäisiin fiksummin tässä yhteiskunnassa. Se käytettäisiin sillä tapaa, että se mahdollistaisi kaikille ihmisille kaikissa tilanteissa työn vastaanottamisen. Se mahdollistaisi köyhyysloukkujen, kannustinloukkujen purkamisen. Se mahdollistaisi ylipäättään työn kohtaanto-ongelmien taklaamisen paremmin, ja se voidaan tehdä myös taloudellisesti neutraalisti, jos samat eurot, mitä sosiaaliturvan vähimmäistasoon tällä hetkellä menee, käytetään vain fiksummin. Tämä liittyy nimenomaan ihmisten osallistamiseen, ihmisiin luottamiseen, ihmisiin uskomiseen. Vihreiden ihmiskuva lähtee nimenomaan luottamuksesta.

Toivon, että tämä keskustelu jatkuu myöhemminkin, kun sosiaaliturvaa uudistetaan. Ei siinäkään yhteydessä hyödynnetä näitä aktiivimalleja ja vastikkeellisia ajatuksia, vaan luotetaan mieluummin ihmiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

Arvoisa puhemies! Unohdin kannattaa edustaja Modigin tekemää erinomaista lausumaehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Tämä oli edustaja Aalto. Nyt edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen niin sanottu aktiivimalli on tehoton ja epäinhimillinen. Tämä ei aktivoi ketään, vaan päinvastoin. Alkuperäiseen malliin hallitus sanoi tekevänsä pieniä korjauksia, mutta näiden korjausten jälkeenkin malli tarjoaa lähinnä keppiä pitkäaikaistyöttömille.

Neljä keskeistä ongelmaa tässä mallissa ovat:

Ensinnäkin se on epäoikeudenmukainen sekä alueellisesti, aloittain että ikäryhmittäin. Eli me tiedämme, että työpaikkojen ja työllistymistä edistävien palveluiden saatavuus vaihtelee alueellisesti, joten malli vaarantaa kansalaisten tasa-arvoisuuden kohtelemalla eri alueilla asuvia työttömiä epätasa-arvoisesti riippumatta työttömän aktiivisuudesta. Lisäksi aloittain vertailtuna aktiivimallin tulokset vaihtelevat paljon. Ja kaiken lisäksi näyttää siltä, että tämä malli leikkaa erityisesti iäkkäiden työttömien etuuksia.

Toiseksi tämä malli on epäinhimillinen eikä se millään tavalla huomioi ihmisen toimintakykyä. Työttömissä työnhakijoissa on paljon henkilöitä, joilla on työ- ja toimintakykyä alentava sairaus tai joku toimintakyvyn rajoite, ja merkittävällä osalla pitkäaikaistyöttömistä on työkykyä kohentavan hoidon ja kuntoutuksen tarve. Erityisesti nämä henkilöt kokevat aktiivimallin ihmisarvoa alentavana rangaistuksena itselleen, sillä kuntoutus ei olekaan hallituksen mallissa sitä oikeaa aktiivisuutta. On epäoikeudenmukaista olla huomioimatta ihmisten toimintakykyä ja edellyttää kaikilta samanlaista aktiivisuutta, vaikka he tarvitsisivat kuntoutusta, ohjausta asianmukaiseen hoitoon, työkyvyn selvitystä tai muita palveluita. Kun on kysytty ihmisiltä itseltään kokemuksia aktiivimallista, he kertovat tämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

mallin lisännen arvottomuuden ja alemmuuden tunteita. Osa kertoo myös vihan tunteiden lisääntyneen. Joku on sanonut, että heitä halutaan tietoisesti nöyryyttää. Nämä kokemukset ja nämä kertomukset ja tuntemukset ovat erittäin vakavia, ja niitä pitäisi kyllä kuulla.

Kolmas ongelmahan tässä mallissa on, että se lisää byrokratiaa ja siitä huolimatta se ei tarjoa niitä palveluita, joita työttömät tarvitsisivat. Mallin keskeinen epäkohta on myös se, että aktiivistakaan omatoimista työnhakua ei aina välttämättä katsota sellaiseksi aktiivisuudeksi, jolla voi välttää työttömyysturvan aleneman. Työttömien aktiivisuuden valvonnan ja sanktioiden sijasta tulisi panostaa työttömien työllistymistä edistäviin palveluihin ja erilaisiin positiivisiin kannusteisiin. Pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat koulutusta, henkilökohtaista tukea, rinnalla kulkemista, työnetsintäpalveluita, työhön valmennusta, mutta eivät rangaistuksia. Usein tarvitaan lisäksi myös sosiaalityön, terveydenhuollon ja psykologin palveluita.

Ja sitten se neljäs mallin epäkohta on se, että se lisää toimeentulovaikeuksia. Pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on tuntuva työttömän arjessa, eli 32 euron leikkaus kuukaudessa on pienillä tuloilla suuri menetys. Toimeentulotuella on toki mahdollista täydentää toimeentuloa, mutta toimeentulotuki on kyllä väärässä paikassa, jos tämän etuuden tarpeen aiheuttaa lainsäädäntö tai ensisijaisen etuuden leikkaus. Lisäksi aktiivimallin vuoksi asioiminen usean viranomaisen luona lisää byrokraattisuutta ja heikentää työllistymisen kannustimia entisestään.

Kertauksena vielä: Jos me haluamme pitkäaikaistyöttömien työllistyvän, niin meidän täytyy lisätä koulutusta, kuntoutusta ja muita työllistymistä edistäviä palveluita, jotka räätälöidään yksilöiden tarpeiden mukaisesti. Eli edelleen kyllä tämä kansalaisaloitteen viesti on varteenotettava: kumotaan aktiivimalli.

18.06 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Aktiivimallilaki on ollut yksi tämän kauden suuria käsittämättömyyksiä. Se on laki, jonka toimivuuteen uskoi vain hallitus — ei yksikään asiantuntija, ei yksikään työtön, ei työvoimatoimiston työntekijä, ei kukaan muu paitsi hallitus. Nyt kun tästä on meillä käytännön kokemukset, niin kaikki ne epäilyt, joita täällä jo lähtöruudussa esitettiin, ovat toteutuneet ja vielä pahemmin kuin silloin ajateltiin: aktivointia ilman mahdollisuutta aktiivisesti työllistyä, ihmisten laittamista sellaiseen tekemiseen ja hakemustenlähettämisautomaattiin, jonka toisessa päässä ei näy mahdollisuutta työllistyä. Tämä on rangaistusautomaatti, joka halveksii ihmisten halua työllistyä. Tämä on ahdistusta lisäävä ja epätoivoa tuova malli.

Se jää varmasti tulevaisuudessa monen tutkijan arvioitavaksi, että kun kerran jo alun perin, kun tämä malli esiteltiin, oli tiedossa, mikä tästä seuraa, niin miksi tällainen on pitänyt tehdä, mikä on ollut se motiivi, miksi tällainen ahdistusautomaatti on pitänyt tälle kansalle luoda. On turhauttavaa nähdä, että vielä tässäkään vaiheessa hallituksen edustajat eivät ole täällä vastaamassa meidän kysymyksiimme. Tämä on demokraattisesti erittäin ikävä päivä. Vastuunkantoon kyllä kuuluu se, että jos tehdään huonoja esityksiä, ymmärretään tunnustaa virheet, ja toivon, että toimittaisiin sillä tavalla, että tämä kansalaisaloite olisi tässä nyt sitten voittanut ja tämä kumoutuisi, mutta ehkä jää sitten seuraavan hallituksen tehtäviin kumota tämä malli.

Arvoisa puhemies! Sitten vielä pitää ottaa huomioon se, että suurin osa työttömistä ei ajattele, että voi kun pysyisin pitkään työttömänä. Kyllä suomalaisen ihmiseen on sisään rakennettu työn halu, mutta tällaiset esitykset ovat omiaan kumoamaan uskon siihen, että ne, jotka päätöksiä tekevät, ovat luomassa puitteita työn saamiselle. Jään kyllä kerta kaik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

kiaan ihmettelemään tätä varmaan loppuelämäkseni ja totean, että ei esityksestä tee hyvää se, että sen tekee hallitus, vaan se, mitä se esitys tuottaa. Ja tästä esityksestä on syntynyt vain huonoja asioita.

18.09 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Palaisin vielä siihen, minkä edustaja Viitanen nosti esiin, että aktiivimallin sijaan kannattaisi esimerkiksi kehittää niitä oppeja, joita on saatu vaikkapa työllisyyskokeiluissa. Esimerkiksi Pirkanmaalla toteutettiin työllisyyskokeilu, joka lisäsi merkittävästi ihmisten aktiivisuutta ihan positiivisten keinojen kautta. Ei tarvittu leikkuria, ja varmaan myös valtion rahoja säästy, kun ihmiset pääsivät töihin.

Sen lisäksi, että meillä on erilaisia työllisyystoimia, jotka edistävät ihmisten työllisyyttä, meillä pitäisi olla myös keinoja luoda uusia työpaikkoja yrittäjyyttä tukemalla, ja tässä yhteydessä nostaisin esiin sen, että esimerkiksi pienimpien yritysten tukeminen ensimmäisten työntekijöiden palkkaamisen osalta olisi yksi keino, jolla voisimme saada nopeasti esimerkiksi nuoria töihin nykyistä enemmän. Toki yritykset ovat erilaisia ja heidän tarpeensaakin ovat erilaisia, mutta jos tätä kehitettäisiin, varmasti tulokset voisivat olla hyviä.

Ylipäätään työn tarjontaa pitäisi kasvattaa, ja siihen auttaa yrittäjyyden tukeminen, fiksu veropolitiikka ja tietenkin se, että ihmisiin luotetaan ja ihmisille annetaan aidosti mahdollisuuksia käyttää aikaansa hyödyllisyyteen. Jos joku päättää tietoisesti jäädä kotisohvalle, yhteiskuntatasolla se on silloin sen yksilön oma valinta, ja meidän tehtävämme ei ole ruoskalla häntä sieltä pyrkiä ylös saamaan vaan keksiä keinoja, joilla saamme hänet voimautumaan ja lähtemään ihmisten ilmoille ihan ilman niin sanottuja pakkokeinoja, joita tässäkin tapauksessa aktiivimalli edustaa.

Eli edelleen korostaisin sitä ihmiskuvaa. Meidän pitäisi lähteä positiivisesta ihmiskuvasta, ja positiiviseen ihmiskuvaan ei perustu se, että meillä on leikkureita, jotka kohdistuvat tiettyihin ihmisiin ikään kuin syyllistäen heitä ennalta ja lisäksi vielä eriarvoistaen ihmisiä suhteessa muihin.

Aktiivimalli on syytä purkaa. Se on tämän hallituksen listalla selvästi nyt asia, johon he eivät halua puuttua, mutta seuraavissa hallitusneuvotteluissa Suomen seuraavan hallituksen on purettava tämä malli.

18.11 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Parviainen tuossa nostikin esiin Tampereella — Pirkanmaalla ja keskeisesti Tampereella — toteutetun menestyksekkään työllisyyskokeilun, josta olisin itsekkin halunnut puhua. Nimittäin siellähän työttömien määrä ja pitkäaikaistyöttömien määrä selkeästi väheni, ja se palaute, mikä siitä kokeilusta tuli, oli erittäin positiivista. Ja se, mikä siinä oli yhtenä keskeisenä tekijänä — toivoisi sen jatkuvan siellä ja leviävän muuallekin Suomeen — oli nimenomaan se, että siellä pitkäaikaistyötön otettiin vastaan kokonaisvaltaisesti: kuunneltiin ja kohdattiin ja selvitettiin, mitkä ovat todella niitä ongelmakohtia tai mitkä ovat niitä haasteita työnhakijan omassa elämässä tai koulutustilanteessa tai lähiympäristön tilanteessa. Siinä oli nimenomaan virkamies tai -nainen tukena, apuna, rinnalla kulkijana, motivoijana. Siinä mielessä kyllä tällä tavalla positiivisesti kannustaen ja tietyllä tavalla vaatienkin saatiin erittäin hyvää tulosta, ja toivoisimme, että sentyyppinen toiminta voisi jatku.

Syy, minkä takia alun perinkin vastustimme tätä aktiivimallia, oli nimenomaan se, että sinne jäi näitä isoja valuvikoja. Ei voi olla tilanne niin, että vaikka ihminen tekee paljon työtä sen eteen, että löytäisi työpaikan tai löytäisi sopivan koulutuspaikan tai muun sellai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

sen toimen, mikä luetaan tämmöiseksi riittäväksi aktiivisuudeksi, jotta korvauksia ei leikkataisi — tähän jäi nimenomaan ne suuret valuviat — niin tilanteessa, joka ei riipu ihmisestä itsestään, toisin sanoen, että yrittää löytää työtä, yrittää löytää koulutusta, kun sitä ei siltä paikkakunnalta tai lähimainkaan löydy, yrityksistä huolimatta leikataan sitä toimeentuloa. Kyse on kuitenkin toimeentulosta, mikä alun alkaenkin on varsin, varsin niukkaa, ja siitä vielä leikataan. Eihän tämä sovi minkäänlaiseen oikeusvaltion ajatukseen ja inhimilliseen ihmisten kohteluun. Siinä mielessä, kun näitä valuvikoja jäi, ja paitsi että se on kohdellut ihmisiä alueellisesti eriarvoisesti, siinä on vielä myös ikään liittyvää eriarvoisuutta — eriarvoisuutta ennen muuta sen vuoksi, että tämä korvausten väheneminen ei ole enää ollut ihmisten omissa käsissä vaan riippunut pitkälti siitä, mikä on paikkakunnan tilanne.

Kaiken kaikkiaan vielä haluaisin nostaa esille sen — aika näkyy tuossa nopeasti kuluvan — että kun täällä on puhuttu perustulosta, niin kyllä huomattavasti kannatettavampi ja tehokkaampi olisi se KD:n tuoma kannustava perusturva, mikä huomioi eri tukimuodot ja edesauttaa sitä, että myös pienet työpätkät on kannattavaa ottaa vastaan. Elikkä työn tulee olla aina kannattavaa.

18.14 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Itsekin tätä keskustelua kuunnelleena haluan muutamaa asiaa hieman täsmentää. Eli se, että vastustan aktiivimallia ja kritisoin sitä, perustuu nimenomaan juurikin siihen, että mallissa oli jo alusta alkaen näkyvillä olevia epäkohtia, jotka ovat sellaisenaan kaikki toteutuneet, ja se kohtelee ihmisiä epätasa-arvoisesti, asettaa heidät mahdottomaan tilanteeseen. Voidaan sanoa niin, että vilpittömästikään yrittämällä kaikki eivät voi aktiivimallin ehtoja täyttää, ja silti heiltä leikataan toimeentuloa, ja se on mielestäni väärin.

Mutta nyt kun tämä keskustelu laajennettiin hieman filosofisemmalle tasolle eli käytiin puhumaan periaatteellisesti kansalaispalkan tyypisistä ratkaisuista, vastikkeettomista perustuloista, niin siihen minun kyllä täytyy sanoa, että sellaisia en varsinaisesti pysty kannattamaan. Eli kyllä suomalainen työmoraali perinteisesti on siihen perustunut, että ihmisen täytyy tehdä työtä elääkseen, jos hän siihen kykenee ja hänelle nyt se työpaikka on saatavilla. Eli vastikkeettomaan rahaan — siihen, ettei mitään sen eteen tarvitsisi tehdä, sellaiseen kannusteeseen — mielestäni yhteiskunnalla ei kyllä ole varaa. Kannatan toki sosiaaliturvan uudistamista ja sen parantamista, luukulta toiselle juoksuttamisen vähentämistä ja kannustinloukkujen purkamista nimenomaan porkkanan, ei kepin, kautta, mutta vastikkeettomuuteen meidän ei mielestäni pidä periaatteellisella tasolla lähteä.

18.16 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! Totean aivan ensimmäiseksi, että SDP yhtyy kansalaisaloitteen esitykseen, jonka mukaan työttömyysturvan aktiivimalli on kumottava. Emme ole missään vaiheessa kannattaneet työttömyysturvan aktiivimallia, joka leikkaa epäoikeudenmukaisella tavalla työttömyysturvaa ja jonka hallitus ajoi eduskunnan äänestyksessä voimaan.

Perustelut ovat selkeät:

Malli on osoittautunut epäoikeudenmukaiseksi. Työttömyysetua saavan aktiivisuutta seurataan 65 työttömyysetuuden maksupäivän tarkastelujaksoissa. Mikäli aktiivisuus ei ole riittävää, työttömyysetuus maksetaan seuraavan tarkastelujakson ajan yli 4,5 prosentilla alennettuna. Mallin toimivuudesta tähän mennessä saadut tulokset viittaavat siihen, että malli toimii etuisuusleikkurina mutta sen muut vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi. Yksi merkittävä havainto on, että työttömyysturvan aktiivimalli ei kohtelee työnhakijoita yhden-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

vertaisesti. Malli on osoittautunut myös alueellisesti epäoikeudenmukaiseksi, sekä edelleen se kohtelee eri alojen työntekijöitä epäoikeudenmukaisesti. Mallin on myös todettu leikkaavan erityisesti iäkkäiden työttömien etuutta. Esimerkiksi mainituilla SAK:n alaisilla aloilla vain 13 prosenttia ikääntyvistä onnistui täyttämään aktiivisuusehdon ensimmäisellä tarkasteluajanjaksolla.

On myös iso epäkohta ja väärin, ettei malli huomioi ihmisiä, joilla on työ- tai toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Merkittävällä osalla pitkäaikaistyöttömistä on työkykyä kohentavan hoidon ja kuntoutuksen tarve. On epäoikeudenmukaista olla huomioimatta ihmisten toimintakykyä ja edellyttää kaikilta samanlaista aktiivisuutta, vaikka he tarvitsisivat ennen kaikkea työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvitystä sekä ohjausta asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn rajoitteiden selvittämiseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun. On välttämätöntä selvittää, miten työllisyyttä tukevat palvelut vastaisivat paremmin niiden kohderyhmien tarpeisiin, jotka ohjataan tai jotka hakeutuvat näihin kyseisiin palveluihin.

Myös on todettu, että malli lisää byrokratiaa eikä tarjoa riittäviä palveluja. Työttömien aktiivisuuden tarpeetonta valvontaa ja sanktioita tulisi vähentää, ja tulisi panostaa ennen kaikkea työllistymistä edistäviin palveluihin ja positiivisiin kannusteisiin rankaisemisen sijaan. Mallin epäkohta on se, että aktiivistakaan omatoimista työnhakua ei katsota mallin mukaan sellaiseksi, jolla itsessään voi välttää työttömyysturvan aleneman. Työtön, jolle palvelutarpeen arvioinnin perusteella ei tarjota työllistymistä edistävää palvelua vaan ainoastaan omatoimista työnhakua, joutuu kohtuuttomaan asemaan.

On ollut myös todennettavissa, että malli lisää toimeentulovaikeuksia. Pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on tuntuva työttömän arjessa. Kelan maksamat työttömyysetuudet, siis peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ovat ilman lapsikorotuksia kuukaudessa bruttona keskimäärin vajaat 670 euroa. Työttömyysturvan lapsikorotuksia saavilla leikkaus on vielä tuntuvampi. Toimeentulotuki viimesijaisena etuutena on kuitenkin väärässä käytössä silloin, jos etuuden tarpeen aiheuttaa lainsäädäntö ja ensisijaisten etuuksien leikkaus.

Aktiivimallin vuoksi asiointi usean viranomaisen luona lisää tukijärjestelmän byrokraattisuutta ja heikentää työllistymisen kannustimia entisestään. Tähän meillä ei ole varaa.

Arvoisa puhemies! Leikkurista on luovuttava ja palveluja kehitettävä. Aktiivimallin epäoikeudenmukaisesta leikkurista on luovuttava, ja on kehitettävä aktiivisia työvoimapalveluja asiakaslähtöisesti.

SDP kannattaa vahvasti kansalaisaloitteen hyväksymistä. — Kiitos.

18.21 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Olen itse ollut pitkäaikaistyöttömien työllistämistä tukevassa hankkeessa ohjausryhmän puheenjohtajana ihan viime aikoinakin, ja omien kokemusteni perusteella haluan kyllä korostaa sitä, että tahallaan työttömänä olevia tai työtä vieroksuvia on tässä maassa todella vähän [Silvia Modig: Just näin!] ja se harhakuva, jota annetaan, että ihmiset haluaisivat vain olla eivätkä halua mennä mihinkään, ei todellakaan pidä paikkaansa.

Olin siinä Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen hankkeessa, ja siinä tuli selkeästi esille, että jos ihminen on ollut pitkään työttömänä, sanotaan nyt vaikka yli vuoden, ilman minkäänlaista henkilökohtaista apua, tukea ja ohjausta, niin on todella vaikeaa työllistyä, koska työttömyys johtaa omanarvontunteen heikkenemiseen, ja siksi pitkään työttömänä olevien työllistyminen edellyttää sitä, että saadaan itsetunto kohotettua taas kohdalleen ja saadaan ihminen uskomaan siihen, että minä kykenen, minä pystyn. Tällainen pitkään työt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

tömänä ollut ihminen tarvitsee onnistumisen kokemuksia, paljon kannustusta ja toisen ihmisen rinnalla kulkemista ja henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Nyt jos ajatellaan tätä aktiivimallia, niin tämä malli vie monelta ne viimeisetkin itsearvostuksen rippeet. Eli kokemus siitä, että minua nyt rangaistaan ja minua lyödään kepillä ja ei uskota siihen, että minä haluaisin käydä töissä, on se, joka tuhoaa itsetuntoa, ja entistä vaikeampi on sen jälkeen enää työllistyä.

Esimerkiksi meidän hankkeessamme Pohjois-Karjalassa yksi kaikkein parhaimpia työskentelymuotoja oli työnetsintäpalvelut. Eli lähdettiin räätälöidysti etsimään tämän työttömän osaamista ja voimavaraa ja sitten mahdollistettiin kenties koulutus, mutta se rinnalla kulkeminen oli kaikkein tärkeintä, ja sitten ohjattiin ja yhdessä etsittiin mahdollisia olemassa olevia työpaikkoja, joihin tämä työtön voisi hakeutua. Aika usein erilaisten vaiheiden kautta monet meidän hankkeessamme olleet ihmiset työllistyivät. Meidän hankkeemme tulokset olivat erinomaisia. Tämä malli kumoaa tai tuhoaa kaiken sen, mitä tämmöisellä toisella, aktivoivalla ja itsetuntoa nostavalla ja kannustavalla työotteella saataisiin aikaan.

18.24 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropponen piti erinomaisen puheenvuoron tässä, ja paitsi tulevaisuusvaliokunnassa myös Eduskunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ryhmässä olemme tehneet hyvää yhteistyötä. Minäkin olisin halunnut tässä toisessa puheenvuorossani vielä nostaa esille nimenomaan sen, että jos meillä on pitkäaikaistyöttömissä heitä, jotka tuntevat, että ikään kuin olisi siipi liian paljon maassa tai liian pilvinen tai synkkä se tulevaisuus ja liian vaikealta tuntuva tilanne tarttuakseen työhön, silloin pitää päästä niihin juurisyihin kiinni, että onko siellä kuntoutuksen tarvetta, onko siellä sairaanhoidon tarvetta, mitä syitä siellä on siihen, että mieli on maassa ja masennus on suuri, muitakin syitä kuin se pitkä työttömyys.

Aivan samanlainen kokemus on sieltä Pirkanmaalta ja Tampereelta, että kovin on pieni se joukko nuoria tai vanhempia, jotka eivät haluaisi tarttua työhön, ja jos työhön tarttuminen mietityttää ja askarruttaa, niin kyllä sieltä usein nousee esiin se, että on se itsearvontunto jo niin heikoilla tai on ajatus, että en pysty, en kykene, en osaa ja pitäisi pystyä suurempaan tai enempiin kuin mihin tuntuu, että on kykyä siinä vaiheessa. Silloinhan nimenomaan ympärillä olevien ja myös työllisyyspalveluissa toimivien pitäisi ymmärtää pysähtyä tähän asiaan ja puuttua siihen ja nimenomaan niitä juurisyitä nostaa esiin ja keksiä yhdessä keinoja, miten mennään eteenpäin myös sen heikentyneen itsetunnon tai oman kunnioituksen kohottamiseksi.

Toki se on ikäihmisilläkin iso asia, koska siellä monta kertaa on erittäin hyvää osaamista ja työkokemusta sellaisessa ikäjoukossa, ja he useasti sanovat, että eihän meistä ole enää mihinkään — meillä on valtava potentiaali työmarkkinoilla myös ikäihmisten ja keskiikäisten joukossa — mutta tämä on iso asia varsinkin, jos ajattelen nuoria erityisesti: jos nuori on jäänyt pitkäksi aikaa työttömäksi, tuntuu, että silloin se kynnyksensä vasta kasvaa ja kasvaa ja nousee erittäin korkeaksi, ja tässä on tietysti koko tulevan elämän kannalta iso kysymys. Sen vuoksi näkisin, että erityinen panostus pitäisi laittaa paitsi koulutukseen myös koulutuksen jälkeen siihen, että nuoret pääsevät töihin — saavat ensin niitä kokeilu- paikkoja, ehkä lyhyempiä työpaikkoja ja niistä toivon mukaan monella tavalla positiivista palautetta ja kannustusta, ja jos mitään kritiikin paikkaa on, niin sekin silloin esitettäisiin rakentavalla tavalla — jotta yksikään meidän nuorista ei jäisi ilman työpaikkaa ja pääsisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

sillä tavalla työelämään kiinni, koska kyllä se työ monella tapaa on myös se suojeleva tekijä elämässä eteenpäin.

18.27 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Vielä yksi asia, joka tuli tässä esille: Kun tietty osuus tästä etuudesta menetetään, niin sitten voi toimeentulotuesta hakea ikään kuin sen, mitä on jäänyt vajaaksi, ja tämä on käsittämätön ajatusrakennelma. Se lisää kaikkien työtä, turhaa työtä. Aikanaan meillä Espoossa kaupungin asuntovuokrayhtiö yhtiöitettiin ja vuokrat nousivat paikoitellen 70 prosenttia tämän yhtiöittämisen seurauksena. Ja kun poliittista vastuuta tässä haettiin, niin siellä sitten todettiin, että no, toimeentulotuki hoitaa tämän kyllä. Pidän tällaista ajattelutapaa todella vastuuttomana. Ei toimeentulotuki ole tätä varten rakennettu, että täällä tehdään huonoja ratkaisuja, joita sitten joku toinen tutkimuoto todella paikkaa, ja ennen kaikkea just sen takia, että sitten tämä henkilö, joka on kohteena, joutuu itse paikkaamaan omalla työllänsä ja juoksemisellansa luukulta toiselle näitä huonoja lakeja.

18.28 Ulla Parviainen kesk: Arvoisa puhemies! Sipilän hallituksen tavoite oli työllisyyden kohottaminen monin eri toimin, ja kuten hyvin tiedätte, niitä on todella, todella paljon ja tämä aktiivimalli on yksi niistä.

Ja kyllähän silloin, kun tämä lähti käyntiin, saatettiin todeta, ettei tämä kaikkia ihan tasavertaisesti kohtelee, mutta kuten hyvin tiedätte, on tehty monia toimia, joilla on nyt laajennettu tätä tämän kansalaisaloitteen kohdetta, eli tätä aktiivimallia on muutettu, mutta ne muutokset eivät ole vielä täysimääräisesti tietenkään tuottaneet tulosta.

Ja varmaan tiedätte myöskin sen, että meneillään on arviointitutkimus tämän mallin vaikutuksista TE-palveluihin ja mallin välittömistä vaikutuksista työttömyyteen ja myöskin työmarkkinasiirtymiin. Ja tämä väliraportti on nyt odotettavissa huhtikuussa mutta vasta syksyllä sitten lopullinen raportti, eli sitten ihan oikeasti voidaan arvioida sitä, millaista tulosta tämä aktiivimalli on tuottanut.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.